

LÁZÁR ERVIN

Pironkodva

Igazából nem fúlik hozzá a fogam, de annyi hamvába holt elszánás és nekikezdés után végre túl kellene lennem eme malőr megírásán. Melynek következtében az jutott eszembe, hogy azt a bizonyos napot, amikor mindez történt – azaz december 11-ét – ki kellene nevezni a megalázottak és megszorítottak napjának. Holott az én megalázásom és megszorításom nyilván halványkék felhőske azokhoz képest, amelyek naponta százával-ezrével esnek meg a világon.

Mindez a szívműtétem előtt történt, sűrű, fojtogató görcseimről akkor még azt képzeltem, hogy az emésztőrendszerrel kapcsolatosak, és másnap abban a bizonyos városban akkora szél fúj, hogy a járókelők is majd elröppentek, társul szegődve a valóban röpködő kifordított esernyőkhöz. „Abban a bizonyos városban”, mondom, mert első haragomban (hol van már?!) úgy döntöttem, ennek a városnak és az országnak a nevét soha többé nem mondom ki, sőt ha hazajövök, külön erre a célra veszek egy Európa-térképet, és

az inkriminált országot kivágom belőle. Eltüntetem, mint egy varázsló, s nagy, sötét lyuk marad a helyén. Szóval csak úgy kinyisszantottam volna a térképről 30513 négyzetkilométert, kilenc tartományt. Szegény tilburgiak, stolbergiek, mézières-iek és bredaiak, örök veszélybe sodortan, nem tudták volna, hogy csak egy rossz lépés, és zutty, már hullanak is lefelé a végtelen alvilágba. Nem beszélve ama bizonyos ország lakóiról: fogalmuk se lett volna róla szegényeknek, hogy tulajdonképpen nincsenek.

Persze nem vettem térképet, nem vágtam ki semmit, az ország meg a város nevét is kimondtam azóta jó néhányszor, de most, ebben a cikkfélében azért se mondom ki, legalább ennyire tartsam a szavam.

Ebben a bizonyos országban akkor magyar kulturális napokat rendeztek. Főhajtás Magyarország előtt. Írókat is hívtak. Nekem már réges-rég elegendem van mindenféle külföldi utazásból, az irodalmiakból meg különlegesen elegendem. Álltam hát a sarat egy darabig, amikor engem is az ünnepre kiküldendő írók közé soroltak. De sajnos nem voltam elég állhatatos. Az, hogy Szakonyi Karcsival együtt utazhatom, levett a lábamról. Beadtam a derekam.

A gép leszállt a ki-nem-mondhatom nevű ország ki-nem-mondhatom nevű fővárosában. Útlelvizsgálat. Az egyenruhás ember ürgeti-forgatja az útlevelemet, hosszasan bámulja a repülőjegyemet, amelyen ott áll fehéren-feketén, hogy ma érkeztem, és a holnapi gépre megvan a visszajegyem. Mert azért ezt kikötöttem: egy nap és nem több! Közben rám-rám néz az üvegen át. Elismerem, nem lehetek túl szép látvány.

Emberem kérdez, én pedig annyit tudok neki kinyökögni, hogy Európália, látszik, fogalma sincs, mi az, azt gondolhatja, ennek a megbízhatatlan külsejű alaknak a primitív anyanyelvén Európáliának hívják Európát. Még azzal is megpróbálkozom: literatúra. Naná! Literatúra! Talán zsebtolvajlás! Vagy engedély nélküli beszivárgás a keleti nyomornegyedből a mennyek birodalmába. Látod, Ervin! Nyelveket kellett volna tanulnod, most nem állnál itt, mint egy néma kacsa, akarom mondani, néma fatuskó. De hát, tetszenek látni: kuka vagyok. 1948-ig tanultam latint két évet meg még néhány hónapot, akkor államosították a fehérvári cisz-

ter gimnáziumot, és én máris otthon találtam magam Alsórácegres-pusztán, aztán öt vagy hat évig tanultam orosz, ámde most e nyelven, sajnos, egy épkezláb mondatot nem tudnék összeeskábálni, s ha tudnék is, csak a gyanakvását növelném az üvegkalitkás embernek. (Vajon miért nem tanultunk meg oroszul oly sok évi nyüstölés után? T. Jancsi kénytelen-kelletlen újságotlata otthon, hogy félévkor megbukott. Az apja lecsatolta a nadrágszíját. „Miből buktál?” „Oroszból” – rebegette Jancsi. „Ja, az más” – mondta az apja, és visszacsatolta a nadrágszíját.) Aztán az egyetemen közölték, hogy kötelesek vagyunk az orosz mellé még egy nyelvet fölvenni. „Azt szeretném – mondta a tanszékvezető –, ha népi demokratikus ország nyelvét tanulnák.” Az évfolyamból egy a csehet, kettő (köztük én) a lengyelt, az összes többi leleményesen a keletnémetet választotta. Így aztán, ha lengyel volna az istenadta határőre, csak-csak elboldogulnék vele, de nem az, éppen ezért besuttantja a papírjaimat a fiókjába, és int, hogy álljak félre. Félreálltam. Rögös az út Európába.

Egy darabig tanácstalanul állogáltam, Karcsi kint-ről integetett, mi van? (Persze neki az angol lord külsejével – és belsejével – semmi problémája nem volt, talán még kezét is csókolt neki a határőr, igaz, egy másik, mert két szomszédos ablakhoz álltunk.) Vonogattam a vállamat, nem tudom, mit akarnak. Pontosan később sem tudtam meg, mert miután két zord fegyveres bekísért egy tágas szobába, az elkövetkező másfél-két órában egy kukkot sem szóltak hozzám. Az elkülönítettek szobája egyébként elég népes volt. Két afrikai, egy fiatal férfi és nő, a szoba közepén karosszékben egy jószágos nagymama külsejű öregasszony, valamint több, gyanús külsejű, de igen jól öltözött úr tartózkodott odabent. Leültem a fal mellé, elővettem örökös útitársamat, a Szentírást (kis helyet foglal el, bárhol felütheted, bárhol abba hagyhatod, és mindig találsz benne valamit, amit addig nem értettél), és megpróbáltam olvasni. „... hogy Lelke által megerősödjeteK belső emberré, hogy a hittel Krisztus lakjék szívetekben és ti gyökeret verjeteK és alapot vesseteK a szeretetben.” Az elegáns maffiózók valamilyen szláv nyelven vadul telefonálnak bunkofon által, és egy falra szerelt vonalas készülék is rendelkezésre áll. „Akkor majd föl tudjátok fogni az összes szentekkel együtt, mi a szélesség és hosszúság, magasság és mélység, megismeriteK Krisztus minden ismeretet fölülmúló szeretetét...” „Katórij csasz?” – kérdezte az öregasszony a karosszékben. Lám, mégsem volt haszontalan a több éves orosz nyelvtanulás, azt kérdezi, hány óra. A maffiózók megmondták neki. „Neki pedig, aki a bennünk lévő erővel mindent megtehet azon fölül is, amit kérünk vagy megértünk...” Belép a szobába egy

határőr kisasszony, a combját ijesztő nagy mordály veri, a markolata kikandikál a tokból. A maffiózók körül-állják, pergő szláv beszélgetés. Aha, a kisasszony érti a nyelvüket. Most mintha lengyelül is megszólalt volna. „Katórij csasz?” – kérdezi megint az öregasszony. Megmondták neki.

Akkor semmi baj, a kisasszony tud lengyelül, ha majd sort kerít rám, elmagyarázom, hogy miért jöttem, és azt is, hogy úgy döntöttem, nem akarok itt maradni a nem-mondom-ki nevű országban, a délutáni géppel szeretnék visszamenni Budapestre. De nem kerített rám sort. Hagyta, hogy megpróbáljak belső emberré válni. Egyre nehezebben ment az olvasás. A maffiózók tovább telefonáltak, a két afrikai választékos angol nyelven fesztelenül cseverészett a mordályos kisasszonnyal, Maruszja néni pedig még tízszer megkérdezte: „katórij csasz?”. Az idő cammogott.

Ekkor jelent meg a nem-mondom-ki nevű városban élő kedves hölgy, Jenei Katalin, s megszabadított gonosztevői mivoltomtól. A szomszédos kis szobában egy hetyke fiatal tiszt visszaadta a papírjaimat. „Legalább kérjenek tőle elnézést” – mondta neki Jenei Katalin. Az ifjú szája szeglete gúnyosan legörbült, foghegyvillantó megvető mosoly. Még hogy elnézést!? Mit képzelsz ez a másodosztályú alak! Mehettem. Mehettem Európába.

Így aztán most én kérek elnézést. Bár az elképzelt térkép elképzelt kivágását már visszaillesztettem, nem kell már odakint félniük, hogy netalán egy rossz lépés után az alsó világba zuhannak. A vágás nyomai eltűntek, hacsak én nem érzem idebent a visszaillesztés óhatatlan pontatlanságait, azt a kis hajszálvékony repedést. Úgy kell nekem. Miért nem tudtam elmagyarázni a nagyképű fajankónak, hogy nem a hazámat, de a kis-székelyi Kis utcát sem adnám oda a gazdag, girlandos, tornyos, tengerpartos országáért. Akkor sem, ha érde-
mei és kiválóságai előtt mélyen megemelem a kalapom.

S hogy mi ebből a tanulság? Semmi. Csak ez a sötét pötty itt bennem. ■